

Een koud kunstje

MATTHIAS VAN DE BRUL / FABULEUS

Lach of ik haal Samson boven!

Pieter T'Jonck
Gezien op 12 januari 2025
OPEK, Leuven

Recent luchtten zowel Evelyne Coussens als Wouter Hillaert hier hun hart over voorstellingen voor een jong publiek die nauwelijks voorbij oppervlakkige beelden of een al te gemakkelijke 'ironische' reproductie van commerciële beeldproductie springen. Het lijkt een (kwalijke) trend, want 'Een koud kunstje' (6+), een solo theatervoorstelling van Matthias Van de brul lijdt aan net dezelfde kwalen.

16 JANUARI 2025

Humor spruit vaak voort uit de spanning tussen conflicterende visies op een kwestie. Dat kan banaal uitpakken – iemand die op een plechtig moment een wind laat – maar ook subtiel zoals in komedies waar misverstanden zich opstapelen. Een *one-man-show* als deze is daardoor altijd een dubbeltje op zijn kant: de performer moet (te-) veel rollen tegelijk waarnemen: als verteller, als acteur en als MC die het publiek dirigeert richting lach. Je moet van heel goeden huize zijn om dat waar te maken. IJzersterke grappen helpen zeker.

De situatie die Van de brul oproept in 'Een koud kunstje' is echter allesbehalve grappig. Een ijsbeer bleef moederziel alleen achter bleef op aarde, want de mensen vluchtten naar een andere planeet om aan een superstorm te ontkomen. Ook zijn vriend, het ijsvogeltje, vertrok. Tot overmaat van ramp is de beer vastgeketend aan een gebouw, een bibliotheek. De enige meevaller is dat hij zichzelf leert lezen dankzij de boeken die hij daar steelt. Zo ontdekt hij hoe hij zich van zijn ketens kan ontdoen en op rollerskates naar de noordpool kan reizen. Daar wacht ook hem immers een vlucht naar een andere planeet.

Eens aangekomen op de noordpool slaat de twijfel echter toe: hij houdt teveel van de aarde om ze vaarwel te zeggen. En warempel: ook het ijsvogeltje duikt weer op, want het had evenmin zin in een buitenaardse toekomst. Zo zijn de vrienden weer verenigd, vast besloten er het beste van te maken. Dat lijkt te lukken, zeker nu de ijsbeer door een Kiekeboe-album leerde hoeveel plezier boeken brengen. Dat album heet, niet toevallig, 'Een koud kunstje'. Eind goed, al

goed dus.

Als er iets geslaagd kan heten aan deze productie, dan wel de scenografie van Michiel Van Cauwelaert. Centraal staat een stellage met een verwaaide antenne erbovenop. Op de achtergrond suggereert een opwaaiend gordijn een storm terwijl kommen water en kleine spots links en rechts voor ongewone licht- en klankeffecten zorgen. Tilly Van den Branden bedient al die toestellen in het zicht van het publiek. Zelfs de kleinste bezoeker merkt zo dat het allemaal niet echt is. Het kostuum van Van de brul, harige botten en mouwen en een namaak berenkop zien net zo min echt uit: hij blijft herkenbaar een mens die voor ijsbeer speelt. Theatermagie. Het zou dubbel en dik werken mocht daar een sterk verhaal bij komen.

Een komiek die zelfs uitsterven afdoet als een triviaal weetje kan nooit humor voortbrengen.

Dat ontbreekt helaas. De plot is er één van dertien in een dozijn. Gewild simpel ‘omdat het voor kinderen is’. Met veel situatiehumor en een sentimenteel einde om hun tere zieltjes niet te kwetsen. Op een verkapte manier belerend bovendien, door toch ernstige thema’s als de bedreigde biodiversiteit en de klimaatcrisis in de mix te gooien. Doet Van de brul dat om alsnog enige artistieke *sérieux* te suggereren? Dat mislukt dan pijnlijk, omdat hij het onderwerp niet doordenkt. De beer beseft al heel vroeg in het verhaal, door zijn lectuur over de Noordpool, dat zijn soort met uitsterven bedreigd is. Hij komt daar ook voortdurend op terug, maar dan op een toon alsof hij net te horen kreeg dat hij een lichte griep heeft. Over de superstorm waar alles mee begint hoor je nadien niets meer. Het verhaal heeft zo geen echte inzet of richting, behalve dat je al na vijf minuten weet dat het zal uitlopen op een happy end.

Van de brul’s spel verraadt dat het hem ook niet werkelijk om die thema’s gaat, maar om de drang om het (jonge) publiek te vermaken. Blijkbaar hoort daar voor hem dwangmatige joligheid bij, ongeacht het onderwerp. Het begint met krampachtige pogingen om het publiek te doen lachen door ‘de domoor die niet kan lezen’ uit te hangen. Een bedenkelijk soort humor, die hij later compenseert door de schoolfrik te spelen die ‘stoute’ en ‘domme’ leerlingen (kinderen in het publiek dus) berispt maar zelf keer op keer door de mand valt. Om zeker te zijn van een uitbundige lach doet hij zelfs alsof hij dringend naar het toilet moet. Van den Branden levert daar de juiste klank bij door groene balletjes te droppen in een kom water. Pipi, kaka. Altijd leuk.

De vraag is waarom iemand zou kiezen voor zo’n beladen thema als de verdwijning van diersoorten en klimaatcatastrofes als dat enkel aanleiding is voor onderbroekenlol, belegen speelplaatsgrappen en een sentimenteel verhaaltje over vrienden die elkaar in de nood terugvinden? Dat Samson en Gert gehalte van de voorstelling stijgt tot ongekende hoogten op het moment dat Van de brul een dialoog voert met zijn berenkop als een pastiche van… Samson en Gert. Pijnlijk en gênant.

Dat is des te vreemder omdat de aanwezige elementen volop kansen bieden om werkelijk geestig uit de hoek te komen. De nadrukkelijke zichtbaarheid van de theatertrucs had Van de brul bijvoorbeeld kunnen aanwenden om de draak te steken met de goedgelovigheid van mensen. Ze zien toch zo graag slechts wat ze willen zien. Dan is het maar een kleine stap naar een satire op ‘s mensen koppige weigering om de alarmerende feiten over klimaat en biodiversiteit onder ogen te zien. Die is tragisch, maar in zekere zin ook hilarisch. Een

sprekende ijsbeer kan daartoe goede diensten bewijzen. Maar een komiek die zelf de tragiek van zijn onderwerp negeert, die zelfs uitsterven afdoet als een triviaal weetje kan nooit humor voortbrengen. Hoogstens geforceerde grappen. Lach of ik haal Samson boven! Zelfs de kinderen in de zaal lachten maar spaarzaam. Mij verging het lachen.